

KRITICKÉ POZNÁMKY

Ad: Ghetto postmoderného divadla

RUDOLF LEŠKA
teatrológ

Jan Vedral publikoval v Slovenskom divadle č. 3/2013 polemiku (nie štúdiu, ako by sa mohlo zdať podľa názvu rubriky) *Ghetto postmoderného divadla*, v ktorej obvinil súčasnú kritiku („skupinu mužov a žien vyhlasujúcich sa za divadelných kritikov“) a osobitne potom mňa, nielen z obdivu k inscenáciám postmoderného divadla (pričom za postmoderné označuje v súdobom divadle paušálne všetko, čo mu nelahodí, bez teatrologickej akribie), ale aj z ľavičiarskeho aktivizmu, arogantného sociálneho inžinierstva, posadnutosti mocou, ba dokonca z vražedných polpotovských chůfok!

Aby demonštroval svoju tézu, vybral si Jan Vedral ako pars pro toto moju stručnú odľahčenú glosu (nie recenziiu) k de Breovej inscenácii *Malomeštiakovej svadby*, publikovanú na blogu Nadivadlo. Cituje ju skoro celú, hoci (zámerne?) pridáva množstvo gramatických chýb. Nevedno prečo si Vedral vybral na exemplifikáciu svojej teórie článok o inscenácii, ktorú, ako sám píše, nevidel, ale to nechajme stranou.

Než sa dostanem k jadrú veci, musím poukázať na tri diskusné fauly, ktorých sa Jan Vedral dopúšťa. Po prvé, vyvoláva dojem, že ide o polemiku teatrológa či kritika s iným kritikom – u jeho mena sú zmienené pedagogické pracoviská, kde pôsobí, nikde sa však nedozvieme, že je vyše štvrtstoročia dramaturgom Divadla na Vinohradoch a je osobne spoluzodpovedný za nezávideniahodné umelecké výsledky tejto scény, pričasto zahľadenej v prvoplánovej estetike naivného realizmu. V článku tak vystupuje ako sudca vo svojej vlastnej veci, lebo osočuje kritiku z pohrdania divákom tradičných veľkých scén, ako je práve tá jeho. Po druhé, mentorsky ma napomína, že môj text nedosahuje úrovne kritickej analýzy Ballekovej *Oresteie* z pera prof. Sone Šimkovej, ale čitateľovi zamlčí, že prof. Šimková písala text iného žánru, zamerania i rozsahu (jej text má viac než desaťnásobný priestor). Do tretice, svoje argumenty necieli ad rem, ale ad personam, takže sa o sebe dozvedám, že som „tzv. kritik“, „údajný kritik“, „ľavičiar sky elitár“ (nie je to kontradikcia?) atď. Konkrétnych vecných argumentov zaznie málo, hoci slov padne veľa. Ich podstata sa dá zhrnúť do zvolania, ktorým svoju úvahu Jan Vedral končí: „verme divákovi“.

Nazdávam sa, že kolega Vedral sa mýli. Podľa môjho názoru patrí k úlohám kritiky, rovnako ako k úlohám tvorcov, objavovať a hľadať, nie slúžiť k petrifikácii vyčerpanej estetiky, ovenčených básnikov alebo oficiálnych ustanovizní len preto, že sú diváci zvyknutí ich navštevovať. Kvalitné, nové, objavné umenie má často náskok pred divákom, ktorý je nesvoj z konfrontácie s čímisi nevšedným, invenčným, nestrnulým. Dobrý kritik usiluje o to, aby rozpoznal v takom umení to, čo je hodnotné a čím je hodnotné, a aby svojou osobnosťou a poučeným estetickým stanoviskom (ktoré isto nemusí byť jediné správne) ponúkol názor, s ktorým sa môže konfrontovať tvorca i divák. Ak som blahoželal inscenátorom, že tnú do živého a presne mieria na konkrétne spoločenské problémy, poukázal som tiež na reakciu zaskočeného publika

SND, privyknutého na nekonfliktné, nehľadajúce, kratochvíľne divadlo. Je zrejmé, že uštipačná poznámka na adresu publika mierila predovšetkým na adresu divadla, ktoré si ho vychovalo. Nemám nič proti existencii takého divadla, hoci mi nekonvenuje, len si nemyslím, že to je divadlo „verejnej služby“, keď tieto funkcie lepšie zastane divadelný podnikateľ než najbohatšie subvencovaná scéna. Pretože divák nemusí mať vždy pravdu.